

Nr 112.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till statens biografbyrå m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 332, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till Statens biografbyrå: Avlöningar ett förslagsanslag av 125 400 kronor och till Statens biografbyrå: Omkostnader ett förslagsanslag av 12 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 116, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 februari 1954, *dels* för riksdagen framlagt slutliga förslag i berörda anslagsfrågor, *dels ock* lämnat riksdagen tillfälle att avgiva yttrande över de ändrade grunder för filmgranskningsverksamhetens utövande, som departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förorddat.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av fru *Andrén* väckt motion (II: 592), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av det vid propositionen nr 116 fogade förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av förordningen angående biografföreställningar måtte uttala, att de i nämnda förslag till kungörelse angivna åldersgränserna 11 respektive 15 år bestämmas till 12 respektive 16 år,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Rimmerfors* och *Hamrin* väckt motion (II: 593), vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om förskolebarnens biobesök upptages till ny prövning, med sikte på att barn i förskoleåldern endast i sällskap med vuxen person må tillåtas att besöka biografföreställningar.

Beträffande den närmare motiveringen för de i propositionen nr 116 framlagda förslagen samt de i förenämnda motioner angivna yrkandena får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Frågan om ändrade grunder för den av statens biografbyrå utövade filmgranskningsverksamheten.

Inledning.

På grund av förhållanden, för vilka en redogörelse lämnas i propositionen å s. 2—4, biträdde 1911 års riksdag ett riksdagen underställt förslag av Kungl. Maj:t (propositionen 1911:160, lagutskottet nr 48, riksdagens skr. nr 227), att för offentlig förevisning avsedda biografbilder skulle undergå förhandsgranskning av en för hela riket gemensam myndighet. Den av Kungl. Maj:t därefter utfärdade förordningen av den 22 juni 1911 (nr 71) angående biografföreställningar — i det följande kallad biografförordningen — trädde i kraft den 1 december samma år. Samtidigt trädde det statliga organet för filmgranskningsverksamheten — statens biografbyrå — i full verksamhet. I förordningen har under årens lopp icke företagits mera avsevärda ändringar av principiell innebörd. Bestämmelserna däri kompletteras i avseende å filmgranskningen av instruktionen den 4 oktober 1929 (nr 306) för statens biografbyrå.

Enligt nämnda instruktion utgöres *statens biografbyrå* av en chef, tillika ordinarie granskningsman, två ordinarie granskningsmän ävensom till det antal, som av Kungl. Maj:t prövas erforderligt, extra granskningsmän samt suppleanter för såväl ordinarie som extra granskningsmän. Biografbyråns chef, som har tjänstetiteln direktör och är placerad i lönegraden Ca 37, utnämnes av Kungl. Majt. Granskningsmännen tillsättes jämväl av Kungl. Maj:t, de ordinarie genom förordnande tills vidare för fem år i sänder samt de extra — liksom ifrågakommande suppleanter — genom förordnande tills vidare. Meddelat förordnande kan när som helst återkallas. De förordnade granskningsmännen och suppleanterna för dem åtnjuta ersättning i form av arvode. — Gällande personalförteckning för byrån upptar, förutom direktören, sex ordinarie befattningshavare (1 kassör i Ca 15, 3 maskinister i Ca 15, 1 kontorist i Ca 13 och 1 kontorsbiträde i Ca 8), vilka samtliga tillsättes av biografbyrån medelst konstitutorial.

För närvarande uppgår antalet ordinarie granskningsmän, chefen inräknad, till tre, varav en är barnpsykiater; därtill kommer en extra granskningsman, som anlitas vid behov av psykiatrisk sakkunskap, en suppleant för denne samt en suppleant för de ordinarie granskningsmännen.

Riktlinjerna för filmgranskningen är angivna i biografförordningens 6 §, som lyder:

Statens biografbyrå må ej godkänna biografbilder, vilkas förevisande skulle strida mot allmän lag eller goda seder eller eljest kunna verka förråande, upphetsande eller till förvillande av rättsbegreppen. Biografbilder,

som framställa skräckscener, självmord eller grova förbrytelser på sådant sätt eller i sådant sammanhang, att dylik verkan kan åstadkommas, må sålunda icke godkännas.

Ej heller må biografbilder godkännas, vilkas förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt eller kan lämna till upplysning beträffande arméns, marinens eller flygvapnets styrka, tillstånd, ställning eller rörelser eller andra åtgärder eller anstalter för försvaret, försåvitt uppenbarandet därav kan skada rikets försvar.

För förevisning vid sådan föreställning, till vilken barn under 15 år lämnas tillträde, må ej heller godkännas biografbilder, som äro ägnade att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa.

Biografbilder av annan beskaffenhet än nu nämnts må statens biografbyrå ej vägra godkänna; dock vare byrån berättigad att, därest film finnes lämpad att förevisas endast för manlig eller endast för kvinnlig publik eller endast i samband med föredrag, eventuellt av sakkunnig person, göra förbehåll om sådan begränsning av förevisningsrätten.

För verkställd filmgranskning utgår ersättning i form av granskningsavgift och stämpelavgift, den förra efter en i biografförordningens 5 § bestämd taxa.

Under årens lopp har olika meningar om såväl lämpligheten av en statlig filmcensur som om gränserna för dess befogenheter kommit till uttryck i den offentliga debatten. Ett flertal framställningar har vidare under senare år gjorts till Kungl. Maj:t med begäran om en omprövning av filmgranskningsverksamheten. Med anledning därav begärde och erhöll dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 3 januari 1949 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att dels överse gällande bestämmelser om filmgranskningsverksamheten, dels utreda frågan om för barn lämpad film. De sakkunniga — vilka antagit benämningen *1949 års filmkommitté* — har till fullgörande av sitt uppdrag avlämnat dels ett betänkande om filmcensuren (SOU 1951: 16), dels ock ett betänkande om barn och film (SOU 1952: 51).

För innehållet i **b e t ä n k a n d e t** i filmcensuren har i propositionen (s. 8—9) lämnats följande sammanfattning.

1. Kommittén anser, att *filmcensuren bör behållas*, främst därför att den behövs som ett mentalhygieniskt skydd mot sadistiska och ångestpressande inslag i filmerna.

2. I fråga om utformningen av *grunderna för censurens bedömanden* anser kommittén, att de nuvarande bestämmelserna bör omarbetas, dock utan att väsentligt förändras. De mentalhygieniska kraven bör understrykas genom en omformulering av författningstexten. Den nuvarande bestämmelsen om att sådana filmbilder inte får godkännas »vilkas förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt» anses kunna undvaras under fredstid, alternativt omformuleras. I fråga om bestämmelserna för barnförbjuden och barntillåten film föreslås dels en höj-

ning av den nuvarande 15-årsgränsen till 16 år, dels införandet av en andra åldersgräns vid 11 år. Då avgörandet om en films hänförande till den ena eller andra kategorien skall fattas av filmcensuren, bör till denna knytas ytterligare en ordinarie granskningsman med barnpsykologisk utbildning.

3. Bestämmelsen om att censuren under vissa förutsättningar äger meddela föreskrift om visning av film vid skilda föreställningar för män och kvinnor eller endast i samband med föredrag finner kommittén föråldrad och mogen för avskrivning.

4. För att reducera riskerna för godtyckliga ingripanden från censuren föreslås inrättande av ett *granskningsråd* med en i förhållande till censurmyndigheten rådgivande funktion. Ledamöter och suppleanter i rådet förordnas av Kungl. Maj:t för tre år i sänder. Censuren bör inkalla rådet för att höra dess åsikt, då fråga är om totalförbud av eller väsentliga ingrepp i filmer samt i eljest tveksamma fall av principiell karaktär.

5. Principerna för *granskningsavgifternas* uttagande bör revideras, och nuvarande taxebelopp — som nu tillför statsverket inkomster vida överstigande löne- och omkostnadskontot för censurverksamheten — bör avvägas så att de endast ger täckning för omkostnaderna plus betryggande marginal. — Uppkommande överskott bör årligen fonderas för att stå till förfogande för olika kulturella filmändamål.

6. Slutligen har kommittén funnit lämpligt att till en *särskild förordning om filmcensur* sammanföra den nuvarande biograf förordningen och instruktionen för statens biografbyrå. En del ordningsföreskrifter i biograf förordningen bör därvid beredas plats i annat sammanhang.

Över betänkanudet har yttranden avgivits av statens biografbyrå, skolöverstyrelsen — som tillika överlämnat yttranden från tio lärarorganisationer och samverkande bildningsförbunden — medicinalstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, chefen för försvarsstaben, föreningen Sveriges filmproducenter, Sveriges biografägareförbund, Sveriges filmuthyreförening, målsmännens riksförbund, kooperativa kvinnogillesförbundet och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Departementschefen har inledningsvis anfört följande.

Den under medverkan av 1911 års riksdag införda allmänna filmcensuren fick sin författningsmässiga reglering i den av Kungl. Maj:t den 22 juni samma år utfärdade biograf förordningen, vilken därefter icke undergått några väsentliga förändringar av principiell innebörd. Vad som föranledde censuren inrättande var biografprogrammens dåvarande underhålliga beskaffenhet och det därav framkallade behovet att genom åtgärder från det allmännas sida komma tillrätta med de värsta oarterna i den tidens filmalster. På filmens område har sedan dess skett en enastående utveckling, ej minst i konstnärligt avseende. I den under senare år ofta återkommande debatten om filmcensuren har därför gjorts gällande, att filmen nått sådan mognad och ställning i samhällslivet, att filmcensuren kunde undvaras. Det har också sagts, att normerna för censuren vore otids-

enliga, då de i väsentliga avseenden ej undergått några förändringar sedan 1911. Röster har vidare höjts för såväl en skärpning av censuren som en utvidgning av dess befogenheter.

Dylika opinionsyttringar föranledde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet att i januari 1949 utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga — 1949 års filmkommitté — med uppdrag att underkasta censurbestämmelserna en allmän och förutsättningslös omprövning och översyn. Såsom framgår av den kortfattade redogörelse jag lämnat för huvudpunkterna i det av kommittén år 1951 avgivna betänkandet om filmcensuren har kommittén förordat censurens bibehållande och framlagt åtskilliga förslag rörande grunderna för dess utövande m. m. Vid betänkandets remissbehandling har man i yttrandena allmänt uttalat sig för fortsatt censur och även eljest i stort sett anslutit sig till kommitténs förslag. För egen del har jag ansett mig böra på grundval av betänkandet nu framlägga förslag i fråga om grunderna för censurverksamhetens utövande m. m. Härtill återkommer jag i samband med detaljredovisningen av innehållet i betänkandet och remissyttrandena.

Dessförinnan torde jag emellertid få beröra kommitténs förslag att i en enda författning, benämnd förordning för filmcensuren, upptaga dels motsvarigheten till de censuren berörande bestämmelser, som nu ingår i biografförordningen och instruktionen för statens biografbyrå, dels ock erforderliga bestämmelser rörande det förordade granskningsrådet. Enligt samma förslag skulle samtidigt de i biografförordningen ingående ordningsföreskrifterna m. m. utbrytas ur denna och beredas plats i annat författningssammanhang, därvid kommittén synes åsyfta gällande ordningsstadga för rikets städer. En revision av biografförordningen i sist angiven riktning överväges emellertid — enligt vad jag inhämtat — för närvarande av den år 1949 tillkallade s. k. ordningsstadgeutredningen. Frågan om en dylik revision synes mig därför ej böra prövas i förevarande sammanhang. Även i övrigt ställer jag mig avvisande till kommitténs nu avsedda förslag till författningsreglering. Jag kan nämligen icke finna det lämpligt, att biografförordningens bestämmelser av mera allmän räckvidd sammanföres med föreskrifter av instruktionskaraktär. Med hänsyn till det anförda avstyrker jag nämnda förslag och utgår därför i det följande från att författningsbestämmelserna rörande filmcensuren och biografbyrån även framtida bör vara uppdelade i biografförordningen och instruktionen för biografbyrån.

Frågan om filmcensurens bibehållande.

Departementschefen har i denna fråga anfört följande.

Frågan om censuren bör bibehållas eller icke har kommittén besvarat jakande. Till denna ståndpunkt ansluter sig praktiskt taget samtliga de myndigheter eller sammanslutningar som yttrat sig i ämnet, däribland de tre filmfackorganisationerna. För egen del har jag kommit till samma uppfattning. Censurens betydelse ligger främst i att den erbjuder ett skydd för barnen mot skadliga filmtryck. Men även när det gäller film avsedd för visning inför en vuxen publik fyller censuren en viktig mentalhygienisk funktion. Jag vill därvid erinra om filmens erkänt särskilda förmåga att kunna psykiskt påverka sin publik. De argument mot censurinstitutionen,

som framförs av dem som från i huvudsak principiella utgångspunkter hävdar filmens absoluta frihet, kan enligt min mening icke tillmätas någon avgörande betydelse, när såsom här obestridliga praktiska hänsyn talar för kontrollerande anordningar i syfte att hålla vakt mot osunda och skadliga företeelser eller tendenser inom filmen. Jämte Sverige har ett stort antal länder, däribland Danmark, Finland och Norge, funnit nödvändigt att företaga förhandsgranskning av film. Det förtjänar också framhållas, att den svenska censuren under sin drygt fyrtioåriga tillvaro skött sitt grannliga värv på ett sätt som av en bred opinion betecknats som i stort sett mönstergillt. Korrektiv mot godtyckliga eller obefogade granskningsbeslut utgör rätten att hos Kungl. Maj:t i statsrådet överklaga biografbyråns beslut. Inrättas dessutom på sätt kommittén föreslagit — och såsom jag ämnar förorda — ett granskningsråd torde man ha än större anledning utgå ifrån att vid censurverksamhetens praktiska utövande en fortgående anpassning kommer att ske till vad den allmänna opinionen kan sägas godtaga inom andra områden av kulturlivet — bildande konst, teater, litteratur, press och radio — där censur icke förekommer.

Censurbestämmelserna.

Grunderna för filmgranskningen anges i biografförordningens 6 §.

A. I paragrafens första stycke fastslås de mentalhygieniska och social-etiska normerna.

B. Andra stycket föreskriver hänsyn till främmande makt och rikets säkerhet.

C. Tredje stycket bemyndigar biografbyrån att avgöra vilka filmer som skall få visas för barn under 15 år och skärper de mentalhygieniska kraven på filmer för minderåriga.

D. Fjärde stycket ger biografbyrån rätt att föreskriva, att en film skall visas vid skilda föreställningar för män och kvinnor eller endast i samband med föredrag.

A. Den mentalhygieniska principen.

1949 års filmkommittés förslag till författningstext i förevarande avseende — jämförd med den nu gällande i biografförordningen 6 § första stycket — framgår av följande sammanställning.

Gällande bestämmelse.

Statens biografbyrå må ej godkänna biografbilder, vilkas förevisande skulle strida mot allmän lag eller goda seder eller eljest kunna verka förråande, upphetsande eller till förvillande av rättsbegreppen. Biografbilder, som framställa skräckscener, självmord eller grova förbrytelser på sådant sätt eller i sådant sammanhang, att dylik verkan kan åstadkommas, må sålunda icke godkännas.

Kommitténs förslag.

Statens filmcensur må ej godkänna film, som kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller där förbrytelser framställas så att de kunna locka till efterföljd eller innebära en uppmaning till lagstridig handling. Avgörande vid prövning av sådan verkan skall vara det sätt varpå händelserna framställas eller det sammanhang i vilket de förekomma.

Till utveckling av sitt förslag anför kommittén i huvudsak följande.

Filmcensuren bör vara huvudsakligen mentalhygieniskt inriktad. Statliga ingrepp i filmerna efter genomfört moraliska eller renodlat estetiska principer vill kommittén avstyrka med hänsyn till de övermäktiga svårigheterna att komma fram till allmängiltiga värderingar på något av dessa områden. Främst bör censuren ingripa mot sadistiska och nedbrytande inslag, som på grund av filmens suggestionskraft, filmens utbredning och filmens kommersiella karaktär kan få mycket vida och djupa verkningar. Censuren bör här kunna vara en garanti för allmänheten mot sådant som är skadligt upphetsande och förråande.

Förslaget innehåller icke orden »strida mot allmän lag eller goda seder», som är ett historiskt betingat, stelnat uttryck, närmast hämtat ur 1868 års ordningsstadga för rikets städer och med ytterst vag betydelse. Kommittén har i stället försökt finna en formulering med mera adekvat innebörd. Formuleringen »till förvillande av rättsbegreppen» anser kommittén böra utgå, då rättsbegreppen är för skiftande för att uttrycket skall få någon fullt gripbar mening. Däremot vill kommittén hindra visning av direkt brottsinstructiva scener och scener som uppmanar till lagstridig handling. Här avses självfallet inte varje skildring av brott eller lagstridig handling, utan endast sådana scener, som innebär en uppfordran till efterföljd i lagbrott eller som undervisar i brottstekniska detaljer.

Betydelsen av termerna »förråande» och »upphetsande» är visserligen inte klar och fixerad, men kommittén har trots noggrant övervägande inte funnit några andra termer, som bättre täcker avsikten med denna censurbestämmelse. Dock har uttrycket »upphetsande» förstärkts till »skadligt upphetsande», eftersom själva upphetsningen inte alltid behöver innebära något förkastligt. De flesta filmer bygger på en viss dramatisk spänning, som kan kallas upphetsande utan att vara skadlig, och scener med sådan oskyldig upphetsning skall inte behöva förbjudas. Vad som är skadligt eller inte i varje särskilt fall är givetvis vanskligt att avgöra, men genom den närmare definitionen bör granskningsmännen få klarare vägledning.

Slutmeningen i den av kommittén föreslagna författningstexten avses av kommittén som ett skydd mot risken att den mentalhygieniska inriktningen skall komma i konflikt med konstnärliga värden i filmerna; det understrykes, att scener som isolerade skulle kunna anses falla under censurbestämmelserna bör bedömas insatta i sitt sammanhang och med hänsyn till filmens helhetsverkan.

I sistnämnda sammanhang framhåller kommittén, att den inte funnit möjligt att tillmötesgå framförda önskemål om att censurens befogenheter skall utvidgas till att avse ingripanden mot film av »fördummande, förytligande och smaklös» natur. En dylik censur anser kommittén böra överlämnas åt kritiken och den allmänna opinionen.

Utbytet av benämningen »statens biografbyrå» mot »statens filmcensur» motiverar kommittén med att den gällande beteckningen är ologisk och föranlett missförstånd.

Departementschefen har anfört följande.

Jag delar helt kommitténs uppfattning, att censuren bör vara huvudsakligen mentalhygieniskt inriktad och att ingripande efter strängt mora-

liska eller estetiska linjer icke bör få förekomma. I likhet med kommittén finner jag också varje form av smakcensur böra bestämt avböjas. Jag är vidare ense med kommittén om vikten av att filmer och filmscener inte blott bedömes efter sina rent formella element utan också med behörigt hänsynstagande till filmens sammanhang, syftning och helhetsverkan.

Den företagna granskningen av kommitténs förslag till författningstext har dock givit mig anledning till vissa erinringar. Sålunda föreslår jag till en början, att benämningen »statens biografbyrå» bibehålles. Tänkbart är nämligen, att biografbyrån — såsom varande den enda statliga myndigheten för handläggning av ärenden rörande film — i en framtid kan komma att anförtros även positiva uppgifter på filmens område vid sidan av dess nuvarande i huvudsak preventiva och till sin karaktär rent negativa granskningsfunktion. Den föreslagna benämningen »statens filmcensur» skulle under angiven förutsättning vara mindre lämplig än den nuvarande.

Kommittén föreslår bland annat, att uttrycken »biografbilder vilkas förevisande skulle strida mot allmän lag eller goda seder» samt »till förvillande av rättsbegreppen» skall utgå ur författningstexten (biografafförordningen 6 § första stycket). Till stöd därför anföres, att angivna formuleringar har en ytterst vag innebörd och föranleder tolkningssvårigheter för granskningsmännen. I stället förordas en mera konkretiserande formulering med sikte på att förhindra visning av direkt brottsinstruktiva scener och sådana, som innebär uppmaning till lagstridig handling.

Hänvisningen till »allmän lag» såsom norm för filmgranskningen be-tecknades i 1911 års proposition såsom självklar, dock utan att innebörden därav på något sätt belystes. Med uttrycket »strida mot allmän lag eller goda seder» i 6 § biografafförordningen korresponderar en liknande formulering i 2 § samma förordning, där såsom förutsättning för vederbörande myndighets befogenhet att förbjuda biografafföreställnings förnyande respektive inställa eller upplösa sådan är stadgat, att föreställningen visar sig åsyfta eller innebära något »som strider mot sedlighet eller allmän lag». Då något förhandsinskridande mot biografafföreställning icke kan göras av polis-myndighet, är det sannolikt, att man vid biografafförordningens tillkomst avsett att ge censurmyndigheten rätten att stoppa en film med lagstridigt innehåll eller lagstridig tendens redan på censurstadiet. Ett stöd för denna uppfattning ger ordalagen, att biografbyrån ej får godkänna »biografbilder, vilkas förevisande skulle strida mot allmän lag eller goda seder». För egen del kan jag inte anse annat än välbefogat, att ett ingripande kan ske från censurens sida, om den klart finner, att en film kränker ett i allmän lag skyddat intresse. Som exempel må anföras uppenbar ärekränkning. Att en del dylika fall kan åtkommas med tillämpning av förbudsgrunderna »förråande» eller »upphetsande» synes mig icke utgöra skäl för frångående av min här angivna uppfattning. Jag förordar därför, att statens biografbyrå tillerkännes rätt att inskrida mot film, om byrån finner förevisandet därav uppenbarligen strida mot allmän lag. Jag vill starkt understryka, att censurförfarandet i sådana fall icke kan inverka på ansvarsfrågans be-dömning.

Vad angår uttrycket »goda seder» delar jag kommitténs uppfattning. Onekligen föreligger vid tillämpning av denna enligt sakens natur mycket vaga förbudsgrund vissa risker för godtyckliga avgöranden, som från en del håll lätt kan uppfattas som uttryck för en viss smakcensur. Ej heller

kommitténs uttalande till förmån för avlägsnande av uttrycket »till förvillande av rättsbegreppen» föranleder någon erinran från min sida. Kommitténs förslag att normen »upphetsande» skall förtydligas till »skadligt upphetsande» anser jag innebära en förbättring av författningstexten.

I anslutning till vad jag nyss nämnde om korrespondensen mellan uttrycken »allmän lag eller goda seder» i 6 § biografförordningen och »sedlighet eller allmän lag» i 2 § samma förordning vill jag slutligen framhålla, att jag i förevarande sammanhang icke tagit ställning till frågan om behovet av ändring i andra paragrafer av biografförordningen än dem som berör censurens verksamhet, bortsett från att jag efter samråd med ordningsstadgutredningen funnit mig böra förorda, att de numera föråldrade 10 och 11 §§ samma förordning upphäves. Frågan om en ändring av biografförordningen i övrigt torde böra upptagas först i samband med prövningen av det förslag till revision av ordningsstadgan för rikets städer och därmed sammanhängande författningar som ordningsstadgutredningen inom en snar framtid torde komma att framlägga.

B. Hänsyn till främmande makt och rikets säkerhet.

Biografförordningens 6 § andra stycket stadgar i detta avseende följande.

Ej heller må biografbilder godkännas, vilkas förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt eller kan lända till upplysning beträffande arméns, marinens eller flygvapnets styrka, tillstånd, ställning eller rörelser eller andra åtgärder eller anstalter för försvaret, försåvitt uppenbarandet därav kan skada rikets försvar.

1949 års filmkommitté anser, att bestämmelsen om att sådana filmbilder, vilkas förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt, icke får godkännas, bör kunna tas bort under fredstid. Härom anföres bland annat följande.

Avgöranden om sådan verkan måste bli ytterst vanskliga, och sådana filmscener kan knappast få någon betydelse under normala förhållanden, då propagandan ändå flödar fritt t. ex. i pressen. Kommittén förutsätter emellertid som självklart, att någon form av kontroll även över filmen i fall av krig eller beredskap utövas av något annat statligt organ.

Det kan starkt ifrågasättas, om det är lämpligt och riktigt att tjänstemännen vid statens biografbyrå, vilkas huvudsakliga arbete består i psykologiska bedömningar, skall fatta politiska avgöranden och bedöma, om en film i olika lägen är olämplig med hänsyn till främmande makt eller inte. Risk för ensidigt politiska bedömanden kan tänkas uppstå, men framför allt kan de enskilda granskningsmännen ofta känna sig inkompetenta att fatta sådana beslut.

För den händelse bestämmelsen skulle befinnas böra kvarstå, föreslår kommittén följande formulering: »Sådan film må ej godkännas, som uppenbart skymfar främmande makt . . .» I anslutning härtill framhålles, att vad som i det ena eller andra fallet kan anses »olämpligt» närmast blir ett rent politiskt bedömande. Enligt kommitténs mening bör dock paragrafens mening vara att förhindra förevisandet, inte av varje politisk satir eller

varje film, som kritiskt berör förhållanden i andra länder, men av film som innehåller uppenbara kränkningar av främmande makt.

Bestämmelsen om att biografbilder ej må godkännas, vilkas förevisande kan lända till för rikets försvar skadlig upplysning föreslås i sak oförändrad men omformulerad därhän att godkännande skall förvägras sådan film »som lämnar upplysning till skada för rikets försvar».

Departementschefen har anfört följande.

De här behandlade, av utrikespolitiska hänsyn och militära säkerhets-skäl betingade bestämmelserna tillades 6 § biografförordningen genom en i oktober 1914 utfärdad kungörelse, som föranleddes av en framställning av chefen för generalstaben. De har sedermera i sak icke undergått någon ändring.

Anledning att under nuvarande förhållanden borttaga den av utrikespolitiska hänsyn dikterade censurnormen kan jag inte finna föreligga. Många demokratiska stater har icke ansett sig kunna undvara bestämmelser av sådant slag, enär ett alldeles okontrollerat utnyttjande av filmen som propagandamedel befunnits föga förenligt med intresset att upprätthålla vänskapliga förbindelser med främmande makt. Kommittén ifrågasätter alternativt en omformulering av bestämmelsen sålunda, att godkännande av en film skulle vägras, om filmen »uppenbart skymfar främmande makt». I valet mellan denna enligt min mening väl onyanserade formulering och den nuvarande synes mig den sistnämnda vara att föredraga. Jag förordar därför, att bestämmelsen bibehålles i sin nuvarande lydelse. I anslutning därtill vill jag framhålla att — vid bifall till det förslag om inrättande av ett granskningsråd som jag i ett senare sammanhang ämnar förorda — censuren beredes tillfälle att i tveksamma bedömningsfall av denna art inhämta yttrande av granskningsrådet.

I fråga om den av militära säkerhetsskäl motiverade förbudsgrunden torde vad chefen för försvarsstaben anfört böra beaktas vid den omredigering av gällande författningstext som synes påkallad. Bestämmelsen torde formuleras sålunda, att sådan film eller del av film ej må godkännas, »vars förevisande — — kan lända till upplysning om förhållanden, vilkas uppenbarande kan medföra men för försvaret eller eljest för rikets säkerhet». — Den föreslagna ändrade avfattningen av 6 § biografförordningen bör föranleda häremot svarande jämkningar av bestämmelserna i 4, 7 och 13 §§ biografförordningen samt 6 § instruktionen för statens biografbyrå.

C. Hänsyn till den minderåriga filmpubliken.

Härom stadgas i biografförordningens 6 § tredje stycket följande.

För förevisning vid sådan föreställning, till vilken barn under 15 år lämnas tillträde, må ej heller godkännas biografbilder, som äro ägnade att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa.

1949 års filmkommitté påpekar, att det i praktiken visat sig svårt och föga ändamålsenligt att fasthålla en enda barngräns vid 15 år, eftersom

barn under 15 år reagerar helt olika vid olika åldrar för samma film. Det som utmärkt väl kan visas för 11—12 åringar kan skada 7—8-åringar, och det som är lämpligt för 7—8-åringar kan bli så tråkigt för 11—12-åringar, att de i stället försöker och ofta lyckas komma in på de barnförbjudna filmerna.

Med hänsyn därtill föreslår kommittén införandet av ytterligare en barngräns, 11 år, samt i anslutning härtill en höjning av den nuvarande gränsen från 15 år till 16 år. Man skulle därigenom få två grupper av »barntillåten» film.

Till detta förslag fogar kommittén i huvudsak följande synpunkter:

De föreslagna åldersgränserna ansluter till psykologiska erfarenheter och i viss mån till skolorganisationen. Att den övre gränsen höjs från 15 till 16 år följer praxis i samtliga nordiska och flera andra europeiska länder. En sådan höjning kan också möjligen bidra till en något mildare censurbedömning av vissa barnförbjudna filmer, då byrån inte längre behöver räkna med årsgruppen 15—16 år. De nya bestämmelserna bör bli till väsentlig nytta för alla: dels för småbarnen som får bättre skydd mot skrämmande upplevelser, dels för de större barnen som får se fler filmer av dem som nu är barnförbjudna och dels för föräldrarna som får mer nyanserad upplysning om filmernas lämplighet för barn.

I sammanhanget anmäler kommittén, att den diskuterat lämpligheten av ett förbud för barn under 6 eller 7 år att besöka biografföreställningar. Kommittén har emellertid funnit ett sådant förbud opåkallat, då det får förutsättas, att de filmer som godkännes för barn under 11 år blir strängt gallrade. — En ledamot i kommittén, fru Wigforss, föreslår i ett till betänkandet fogat *särskilt yttrande*, att barn under 7 år, som inte åtföljes av målsman eller till mogen ålder kommen person, skall förvägras tillträde till biografföreställning.

Kommittén säger sig vara medveten om att ett införande av de föreslagna nya barngränserna kan innebära praktiska svårigheter. Även om det inte kan anses bli svårare än nu att effektivt hålla barn under 15 år borta från de barnförbjudna filmerna är dock en effektivisering av kontrollen påkallad. I sistnämnda avseende har kommittén diskuterat möjligheten att upprätthålla gränserna med hjälp av legitimationskort, som kunde utfärdas av skolorna. Förslaget har emellertid förkastats såsom alltför omständligt att genomföra enbart för detta ändamål. Om sådana kort blir obligatoriska i skolorna, bör de enligt kommitténs åsikt också användas som kontroll vid tillträde till biograferna. Det anföres slutligen, att en noggrannare poliskontroll med säkerhet skulle bidra till att barngränserna vid biograferna kommer att upprätthållas effektivare än nu.

Departementschefen har anfört följande.

Frågan om villkoren för barns tillträde till biografföreställningar och därmed sammanhängande spørsmål har vid skilda tillfällen under årens lopp varit föremål för offentlig debatt. Med anledning av opinionsytt-

ringar från ett stort antal skolmyndigheter i landet anbefalldes Kungl. Maj:t i september 1916 statens biografbyrå att verkställa utredning av frågan om lämpligheten att vidtaga en höjning av 15-årsgränsen för barns tillträde till barnförbjudna biografföreställningar. Den av biografbyrån 1923 framlagda utredningen behandlade flertalet av de i problemkomplexet barn, film och censur ingående spörsmålen och utmynnade bland annat i ett med någon tvekan framfört förslag om barngränsens höjning till 16 år. Förslaget föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedermera har saken dryftats i ungdomsvårdskommitténs år 1945 framlagda betänkande III om ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22). Ungdomsvårdskommittén avvisade där förslaget om en höjning av åldersgränsen för barns tillträde till barnförbjudna biografföreställningar till 16 år och fann inte tillräckliga skäl föreligga för införande av förbud för barn under förslagsvis 7 år att besöka biograf. Ej heller ansåg kommittén tillrädligt att föreslå införandet av två grupper barnstillåtna filmer med en fixering av åldersgränserna till 15 år och förslagsvis 10 år.

Hithörande frågor har nu aktualiserats genom 1949 års filmkommittés betänkande om filmcensuren. Av dessa vill jag först gå in på frågan om lämpligheten att införa *två åldersgränser för barn*. Att den nuvarande anordningen med endast en gräns, vid 15 år, är förenad med vissa olägenheter, som bereder både censuren och föräldrarna till de biografbesökande barnen bekymmer, står för mig klart. Biografbyråns granskningsmän måste vid bedömningen av vad som kan godtagas som »barnstillåten film» försöka finna ett slags medelproportional mellan hänsynen å ena sidan till vad som kan anses tolerabelt för de yngsta årsgrupperna och å den andra till de äldre barngruppernas mera avancerade filmsmak. Det som passar för en fjortonåring är kanske alldeles opassande för en åttaåring. Åtskilliga filmer, särskilt de mera äventyrsbetonade, blir nu barnförbjudna därför att de inte lämpar sig för små barn. Med under senare år ökad styrka har därför önskemål framförts om att söka få till stånd en större nyansering av de för barnpublik godkända filmerna. En höjning av den nuvarande åldersgränsen för barn utan ett samtidigt införande av en ny lägre åldersgräns — såsom från vissa håll förordats — skulle utifrån de här anförda synpunkterna avgjort leda till ökade svårigheter för censuren och möjligen även till minskat skydd för de mindre barnen mot skadlig påverkan. En isolerad sänkning av barngränsen kan å andra sidan lämnas ur räkningen. Den omedelbara konsekvensen av en sådan åtgärd skulle bli en kraftig skärpning av censuren, som vid sin bedömning av film för vuxna måste ta hänsyn till de nytillkommande tonåringarna. Den enda praktiskt övervägbara möjligheten att komma till rätta med problemet torde följaktligen erbjuda sig genom det nu på nytt framförda förslaget om införande av två åldersgränser. Huruvida man därvid såsom den högre åldersgränsen tager den nuvarande gränsen, 15 år, eller — på sätt filmkommittén föreslagit — sätter den vid 16 år synes mig mindre betydelsefullt än att få den nya lägre åldersgränsen lämpligt avvägd. Därest en dylik lägre åldersgräns skall införas, synes mig övervägande skäl tala för, att den av kommittén förordade 11-årsgränsen godtages.

Att vissa olägenheter, framförallt i samband med biografpersonalens kontroll av de biografbesökande barnens ålder, är förbundna med införandet av en andra åldersgräns påpekades av ungdomsvårdskommittén i dess förutnämnda betänkande. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen

för remissbehandlingen av 1949 års filmkommittés förslag i förevarande del har liknande betänkligheter också kommit till uttryck i några av yttrandena. Att märka är dock, att samtliga remissinstanser, som tagit ställning till nu avsedda fråga, tillstyrkt eller i varje fall icke motsatt sig förslaget. Den omständigheten att de i ärendet hörda filmfackorganisationerna erkänt förslaget förtjänster synes mig därvid icke böra underskattas.

För egen del kan jag inte finna annat än att de invändningar som framförts väger lätt i förhållande till det obestriddiga värde, som ligger däri, att den film som visas för barn och ungdom genom en kategoriklyvning kan anpassas efter de ungas utvecklingsstadier. Framförallt gäller detta, om den nuvarande 15-årsgränsen — såsom jag ämnar förorda — behålles såsom övre gräns. Under sådan förutsättning skulle biografpersonalens kontroll, när det gäller de äldre barnen, inte bli mer komplicerad än den för närvarande till äventyrs må vara. Den nytillkommande kontrollen i fråga om barnen under 11 år synes mig å andra sidan inte rimligen kunna medföra några större svårigheter. De i ett av remissyttrandena uttalade farhågorna för att produktionen av svensk barnfilm, lämplig för barngruppen under 11 år, skulle krympa torde vara överdrivna. Under alla förhållanden kan jag inte tillmäta en sådan högst eventuell konsekvens någon avgörande betydelse vid mitt ställningstagande till föreliggande fråga. Däremot är jag fullt medveten om att införandet av ytterligare en åldersgräns kommer att ställa större krav på censuren och öka dess arbetsbörda. Denna konsekvens bör, om förslaget bifalles, mötas med en förstärkning av granskningsmännens antal på sätt kommittén förordat.

På grund av dessa överväganden finner jag mig böra tillstyrka, att vid sidan av en övre barngräns sättes en lägre vid 11 år. Jag är emellertid icke beredd att förorda ett frångående av den nuvarande 15-årsgränsen. Denna har gällt under hela tiden från biografförordningens tillkomst år 1911. En höjning av denna skulle säkerligen få till följd, att de unga i ökad utsträckning sökte komma in på barnförbudna föreställningar. Vid höjning av gränsen med ett år skulle för övrigt biografpersonalens kontrollsvårigheter sannolikt öka. Ur principiell synpunkt synes mig vidare den övre gränsen böra avpassas så att till »barn» hänföres den grupp av minderåriga som icke uppnått eller någorlunda genomgått det fysiska och psykiska genombrott som kännetecknar pubertetens inträde. 15-årsgränsen torde i stort sett fylla detta krav. I sammanhanget vill jag också erinra om det ansvar i straffrättsligt hänseende som inträder vid fyllda 15 år. Dessa synpunkter till förmån för bibehållande av 15-årsgränsen synes mig väga väsentligt tyngre än kommitténs förmodan att en höjning av denna gräns till 16 år möjligen också skulle kunna bidra till en något mildare censurbedömning av vissa barnförbudna filmer.

Några ytterligare gränsdragningar utöver de av mig nu tillstyrkta vid 11 och 15 år bör enligt min mening icke ifrågakomma. Till tanken att införa ett totalförbud för barn i förskoleåldern ställer jag mig liksom kommittén helt avvisande. Jag kan ej heller biträda den mildare form av reglering i detta hänseende, som innefattas i det av en kommittéledamot reservationsvis framförda förslaget om att barn under 7 år endast i sällskap med vuxen person skall erhålla tillträde till biografföreställningar. Tillräckliga skäl synes mig vidare ej föreligga för den i ett av remissyttrandena ifrågasatta jämkningen, att barn under 11 år, därest de åtföljes av föräldrar eller annan målsman, skall få tillträde till biografföreställningar med program som godkänts för barn i åldern 11—14 år.

I sin ursprungliga lydelse innehöll biografförordningen en bestämmelse av innebörd, att barn under 15 år, som icke åtföljes av målsman, skulle vägras tillträde till biografföreställning som avslutades senare än klockan 20. Sistnämnda tidpunkt har sedermera, med hänsyn till de ändrade biografetiderna, skjutits fram en timme, d. v. s. till klockan 21. Sveriges biografägarförbund har i sitt yttrande föreslagit, att bestämmelsen skall borttagas eller åtminstone ändras dithän, att ifrågavarande tidpunkt anges till klockan 22. Till stöd därför har anförts, att genom nuvarande bestämmelse olägenheter kan uppkomma på orter, där endast en föreställning ges, vanligen med början klockan 20. Enligt vad jag inhämtat beröres härav bortåt 400 i folketshuslokaler, bygdegårdar och ordenshus inrymda biografer. Det har också sagts, att försök till överträdelse av bestämmelsen från barnens sida ofta förekommer vid dessa biografer. För egen del anser jag mig böra tillstyrka en sådan ändring av här ifrågavarande bestämmelse, att den däri nu angivna tidpunkten klockan 21 ändras till klockan 22. En dylik ändring, vilken i praktiken kommer att beröra huvudsakligen landsbygdsbiograferna, läser näppeligen kunna medföra några för de biografbesökande barnen menliga verkningar. Vid bifall till vad jag sålunda förordat erfordras en ändring i 3 § biografförordningen.

Vad kommittén anfört till stöd för sitt avböjande av framkomna förslag om legitimationsplikt för barnen vid deras biografbesök anser jag bärande.

Av Sveriges biografägarförbund föreligger slutligen ett uttalande till förmån för en uppmjukning av den i 8 § biografförordningen intagna bestämmelsen om bötesansvar för överträdelse av meddelade tillståndsföreskrifter. Enligt förbundet bör straffbestämmelsen uppmjukas så, att den tar sikte på medvetet åsidosättande av föreskrifterna i fråga om åldersgränskontrollen. Ett ställningstagande till denna fråga synes mig emellertid utan olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på såväl erfarenheterna av ett införande av här förordade alternativa åldersgränser som resultatet av ordningsstadgutredningens nu pågående arbete.

Till stöd för det i *motionen II: 592* gjorda yrkandet om att de ifrågavarande åldersgränserna bör bestämmas till 12 år respektive 16 år har anförts bland annat följande.

Ett utvidgat nordiskt samarbete i barnfilmfrågan har inletts och kommer ytterligare att fördjupas genom anordnandet av en nordisk filmkurs i år i Sverige. Detta nordiska samarbete bör om möjligt vila på överensstämmelse i grundreglerna för bedömning av barntillåten film i de nordiska länderna. Då både Danmark och Norge har 16 år som åldersgräns för barntillåten film (likaså England, Frankrike m. fl. länder), skulle ett nordiskt och på längre sikt internationellt utbyte av film för barn och ungdom underlättas, om även Sverige följde denna gränsdragning.

Vad beträffar den nya åldersgränsen vid 11 år borde denna lämpligen sättas vid 12 år, detta med två motiveringar. För det första diskuterar man i Danmark och Norge om införandet av en åldersgräns vid 12 år. Även här skulle en överensstämmelse underlätta det nordiska samarbetet. För det andra talar starka psykologiska skäl för en gräns vid 12 år på grund av att vid denna ålder sätter en begynnande pubertet in, som för med sig en starkare förmåga till inlevelse, vilket ställer helt andra krav på filmen.

Den i propositionen föreslagna elvaårsåldern är således icke ur psykologisk synpunkt motiverad. Införes en åldersgräns vid 12 år i stället för vid 11 år, ökar dessutom publikunderlaget för den speciella barnfilmen, vilket måste innebära en stimulans till produktion av god barnfilm.

Till stöd för det i *motionen II: 593* framställda yrkandet om ny prövning av frågan om förskolebarnens biografbesök, med sikte på att barn i förskoleåldern endast i sällskap med vuxen person må tillåtas att besöka biografföreställningar, har anförts bland annat följande.

Starka skäl synes tala för ett sådant stadgande. Även en filmcensur, som inskränker sig till en bedömning utifrån mentalhygieniska synpunkter, kan omöjligen underlåta att ta speciellt ansvar inför de känslomässigt ytterst labila åldersgrupper det här är fråga om. Man kan över huvud taget ifrågasätta det hygieniskt försvarliga i att de allra minsta på det sätt, som nu i stor utsträckning sker, tillåts att tillbringa de ljusaste timmarna av söndagsdygnet med att stå i kö utanför biografernas matinéföreställningar och sitta inestängda i mörka biografsalonger.

Även i andra länder har man vidtagit begränsande åtgärder, när det gäller förskolebarnens biografbesök. De engelska barnfilmklubbarna tillämpar i regel sjuårsåldern som villkor för inträde. Den engelska barnfilmkommittén föreslår en absolut minimigräns vid fem år, kombinerad med bestämmelsen, att barn under sju år bara i sällskap med vuxen (över sexton år) skall få besöka biografföreställningar. Det finns ytterligare två viktiga omständigheter, som talar för ett dylikt stadgande. Både säkerheten och ordningen vid barnmatinéerna skulle vinna på ett större inslag av vuxna. Dessutom skulle de vuxna själva övertyga sig om kvaliteten på de filmer, som visas för barn.

D. Inskränkning i visningsrätten.

Till det principiella stadgandet i biografförordningens 6 § sista stycket, att statens biografbyrå ej må vägra godkänna film av annan beskaffenhet än som nämnts i paragrafen, fogades år 1929 en bestämmelse av följande lydelse:

»...; dock vare byrån berättigad att, därest film befinnes lämpad att förevisas endast för manlig eller endast för kvinnlig publik eller endast i samband med föredrag, eventuellt av sakkunnig person, göra förbehåll om sådan begränsning av förevisningsrätten.»

1949 års filmkommitté föreslår, att ifrågavarande bestämmelse upphäves. Till stöd för sin uppfattning anför kommittén, att bestämmelsen närmast avser sexuella upplysningsfilmer men att angivna uppdelning av publiken, som gärna ger ett sensationellt skimmer åt filmen, snarast torde motverka det upplysande syftet och den anda i vilken den moderna sexualupplysningen bör bedrivas.

Departementschefen har biträtt kommitténs förslag.

Frågan om inrättande av ett granskningsråd.

1949 års filmkommitté framhåller, att biografbyråns handlingar liksom andra ämbetsverks är offentliga men att dess beslut om förbud och klippningar sällan når fram till allmänheten. Utvägen att överklaga byråns beslut hos Kungl. Maj:t i statsrådet har praktiskt taget aldrig lett till ändring av byråns beslut och anlitas därför sällan. Risken för godtyckliga bedömningsgrunder blir då inte tillräckligt förebyggd. En allmän insyn i censurverksamheten framstår därför som principiellt önskvärd.

Från dessa synpunkter föreslår kommittén — med biträdande i huvudsak av ett förslag härutinnan som biografbyrån framlagt för Kungl. Maj:t i skrivelse den 13 december 1946 — att ett *granskningsråd* anknytes till censurmyndigheten. Enligt kommitténs förslag skall rådet bestå av fem ledamöter och fem suppleanter, vilka skall vara »vidsynta, erfarna personer med intresse för filmens konstnärliga och sociala betydelse» samt förordnas av Kungl. Maj:t för tre år i sänder. Rådet skall icke tillerkännas någon beslutande befogenhet utan dess funktion skall ligga uteslutande på det rådgivande planet. Rådet skall vara en garanti mot eventuellt maktmissbruk från censurmyndighetens sida och en för denna värdefull kontaktmöjlighet med opinionen. Det skall av censurmyndigheten inkallas för att höras i frågor om totalförbud av eller väsentliga ingrepp i filmer samt härutöver i tveksamma fall av principiell karaktär. Om minst två ordinarie eller extra filmcensurer finner skäl därtill, skall rådet inkallas. Vägrar censurmyndigheten att tillmötesgå ett filmbolags begäran om rådets inkallande, skall bolaget hos Kungl. Maj:t kunna göra framställning därom. Det förutsättes, att den ansvarige filmproducenten eller hans representant beredes tillfälle att framlägga sina synpunkter för rådet. Till sammanträdena skall suppleanterna regelmässigt kallas. Arvodet till rådets ledamöter och suppleanter föreslås utgå med 35 kronor per sammanträde. Under förutsättning att ett tjugutal sammanträden hålles om året skulle arvodeskostnaderna för rådet uppgå till cirka 7 000 kronor årligen.

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till att biografbyrån hittills skött sina uppgifter på ett sätt som icke givit anledning till några berättigade anmärkningar om maktmissbruk eller godtyckliga bedömningar från granskningsmännens sida torde kunna ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl för närvarande föreligger för att inrätta ett granskningsråd. Emellertid förefaller det ganska klart, att ett organ av sådan karaktär som det föreslagna granskningsrådet komme att få en viktig funktion därigenom, att det gav den allmänna opinionen en viss insyn i censurens verksamhet och samtidigt också censurens utövare värdefulla kontakter med representativa företrädare för samma opinion. Påtagligt är också, att ett sådant råd skulle få en uppgift att fylla som remissinstans vid överklaganden hos Kungl. Maj:t av biografbyråns beslut

i censurärenden. Jag anser mig därför böra biträda förslaget om inrättande av ett granskningsråd, även om jag finner försiktigheten bjuda, att det nya organet tills vidare ges karaktären av en försöksanordning. Benämningen granskningsrådet kan jag godtaga. I likhet med kommittén anser jag, att rådet i förhållandet till biografbyrån bör vara uteslutande ett rådgivande organ. Enligt min mening bör det åligga biografbyrån att inhämta granskningsrådets yttrande, då för byrån uppkommer fråga om att helt förbjuda en film eller att vidtaga beskränningar av icke oväsentlig omfattning i en film eller då eljest ett censuringripande förefaller biografbyrån särskilt tveksamt. Över byråns beslut att låta inkalla rådet synes klagan hos Kungl. Maj:t ej böra medgivas, liksom ej heller vid vägran från byråns sida att tillmötesgå vederbörande filmägares begäran om granskningsrådets inkallande. Att någon besvärsmål i det förra fallet icke bör finnas, torde knappast behöva motiveras. Vad angår det senare fallet bör framhållas att, då filmägaren enligt gällande bestämmelser äger besvärsmål såvitt angår biografbyråns reella censuringripanden och då granskningsrådet torde komma att regelmässigt höras i dylika besvärsmål, denne genom att utnyttja sistnämnda besvärsmål har möjlighet att få granskningsrådets uttalande i det aktuella granskningsärendet. Att medge filmägaren besvärsmål över biografbyråns beslut att vägra granskningsrådets inkallande torde i många fall komma att komplicera behandlingsordningen och försena tvistiga ärendens slutliga avgörande. Mot förslaget att filmägaren — eller dennes representant — bör beredas tillfälle att för rådet framlägga sina synpunkter i den aktuella frågan har jag intet att erinra. Motsvarande rätt bör givetvis tillkomma biografbyråns chef samt den eller de granskningsmän som byrån i varje särskilt fall må utse.

Granskningsrådet torde böra bestå av fem av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, utvalda bland personer som förenar vidsynthet och erfarenhet med dokumenterat intresse för filmens uppfostrande, allmänt sociala och kulturella betydelse. Kungl. Maj:t torde böra utse en av ledamöterna att vara ordförande liksom att enligt angivna urvalsgrund utse suppleant för var och en av ledamöterna. Förordnandena bör i samtliga fall gälla för en tid av 3 år i sänder. På Kungl. Maj:t torde vidare ankomma att utse sekreterare åt rådet och bestämma dennes arvode ävensom att meddela närmare föreskrifter rörande rådets arbetsformer och verksamhet.

Till rådets ledamöter och suppleanter bör utgå arvode med 25 kronor per beviljat sammanträde. Resekostnadsersättning och traktamente bör utgå enligt grunder som Kungl. Maj:t torde få bestämma.

Granskningsmännen.

1949 års filmkommitté föreslår, i anslutning till sitt förordande av alternativa åldersgränser för barns tillträde till biografställningar, att den barnpsykologiska expertisen inom biografbyrån — nu företrädd av en ordinarie granskningsman — utökas med ytterligare en representant i ordinarie granskningsmans ställning. För två av de ordinarie granskningsmännen skulle sålunda krävas kompetens som barnpsykolog eller barnpsykiater. Det förutsattes, att någon av dessa två alltid skall deltaga i granskningen av barn tillåten film och avgöra åldersgränsen.

Statens biografbyrå har i sitt yttrande över förslaget invänt, att det knappast finns några officiellt vedertagna kvalifikationer för »barnpsykologer» och att tillgången på sådana som kan komma i fråga är mycket begränsad. Biografbyrån har därför föreslagit, att kompetenskraven formuleras så, att två av de ordinarie granskningsmännen skall äga omfattande barnpsykologisk eller pedagogisk utbildning och praktik. Även bestämmelsen att varje barntillåten film skall granskas av en granskningsman med barnpsykologiska (eventuellt pedagogiska) kvalifikationer finner byrån vara alltför rigorös och ge anledning till praktiska olägenheter i situationer, där tjänstgörande »barncensorn» av någon anledning är förhindrad närvara och brådskande expedition är nödvändig. Byrån förordar formuleringen, att »som regel» varje barntillåten film skall ses av ifrågavarande granskningsman, varigenom chefen för byrån finge befogenhet att dispensera från bestämmelsen.

Vidare har biografbyrån framfört önskemål om höjning av arvodena till vissa av granskningsmännen samt om anställning av ytterligare en suppleant för de ordinarie granskningsmännen.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom jag i ett tidigare sammanhang framhållit torde vid bifall till det av mig förordade införandet av alternativa barngränser för de barntillåtna filmerna en ökad arbetsbelastning för biografbyrån vara att emotse. Kommitténs förslag att till biografbyrån skall knytas ytterligare en ordinarie granskningsman med speciell uppgift att granska filmmaterialet ur synpunkten av dess tillåtlighet för barn i den ena eller andra åldersgruppen torde därför böra vinna bifall.

För närvarande är en av de såsom ordinarie betecknade granskningsmännen barnpsykiater. Enligt kommittén bör av den nytillkommande granskningsmannen krävas kompetens som barnpsykolog eller barnpsykiater, vilken kvalifikationsgrund kommittén förutsätter skola föreskrivas i fortsättningen för två ordinarie granskningsmän. Medicinalstyrelsen anser i sitt yttrande angeläget, att åtminstone en av dem är barnpsykiater. I biografbyråns yttrande har dock på denna punkt, utan erinran från de två i ärendets handläggning deltagande psykiatriska experterna bland granskningsmännen, föreslagits sådan jämkning i de av kommittén förordade kompetenskraven, att två av de ordinarie granskningsmännen skall äga kvalificerad barnpsykologisk eller pedagogisk utbildning och praktik. Då de skäl som av biografbyrån anförts därför inte kan fränkännas giltighet, ansluter jag mig till biografbyråns avgivna uppfattning. En föreskrift av sådan innebörd utesluter givetvis inte, att de här avsedda granskningsmännen i första hand bör sökas bland därför lämpade personer med barnpsykologisk eller barnpsykiatrisk utbildning och erfarenhet. Såsom biografbyrån vidare framhåller läser ett strikt följande av kommitténs förslag, att *varje* barntillåten film skall granskas av någon av de båda ifrågavarande granskningsmännen kunna i praktiken medföra svårigheter i enskilda brådskande fall. Jag vill därför icke motsätta mig det förslag till utrymme för undantag härutinnan som biografbyrån framfört.

Jag övergår härefter till de av biografbyrån anmälda arvodesfrågorna. De nuvarande arvodena till extra granskningsman och suppleant för granskningsmännen har varit gällande från och med budgetåret 1939/40. I likhet med biografbyrån anser jag, att det med 12 kronor per granskningstimme utgående arvodet till den extra granskningsmannen — för närvarande och tidigare en läkare med kvalificerad psykiatrisk utbildning och praktik — och till dennes suppleant numera måste anses vara för lågt. Jag kan dock icke förorda en högre höjning av beloppet än till 15 kronor. Till suppleant för de ordinarie granskningsmännen utgår för närvarande ett fast arvode om 30 kronor per månad — vilket medför granskningskyldighet utan särskild ersättning intill 2½ timme i månaden — samt för tjänstgöring därutöver ett tilläggsarvode av 12 kronor för hel granskningstimme. Jag finner mig även i sistnämnda avseende böra föreslå, att timarvodet höjes till 15 kronor och att det fasta arvodet i anslutning därtill bestämmes till 37 kronor 50 öre.

Vid bifall till vad jag förordat om ökat antal granskningsmän torde det av biografbyrån anmälda behovet av ytterligare en suppleant för de ordinarie granskningsmännen kunna förväntas bli mindre framträdande. I varje fall är jag icke beredd att ta ställning till en sådan utvidgning av personalorganisationen vid biografbyrån, innan någon tids erfarenhet vunnits av verkningarna av den här tillstyrkta förstärkningen. Biografbyråns förslag i förevarande del kan jag sålunda inte tillstyrka.

Slutligen vill jag i förevarande sammanhang förorda, att tjänstebemäningen granskningsman ersätts med den numera allmänt brukade benämningen filmcensor. Ej heller synes mig ordinariebegreppet lämpligen böra användas för de arvodesanställda granskningsmännen. Jag föreslår därför, att de nu såsom ordinarie betecknade granskningsmännen i fortsättningen benämnas filmcensorer liksom att övriga censorer anges som extra filmcensor respektive suppleant för filmcensor eller för extra filmcensor.

Avgifterna för filmgranskningen.

Den som påkallar biografbyråns granskning av film har att erlægga *granskningsavgift* enligt en i biografförordningens 5 § intagen taxa. Härutöver utgår *stämpelavgift* med 1 krona per censurkort.

G r a n s k n i n g s a v g i f t erlägges enligt följande:

Normalfilm.

a) För granskning av *efter verkligheten upptagen* film samt för *teknad* film erlägges 1 krona med tillägg av 50 öre för varje påbörjat 50-tal meter, varmed filmens längd överstiger 100 meter. Om flera än fem exemplar av samma efter verkligheten upptagna film, vilken troget skildrar nyligen inträffade händelser, samtidigt inlämnas till granskning, utgår granskningsavgift endast för de fem första exemplaren.

För efter verkligheten upptagen film, som av biografbyrån anses ha närmast »undervisande syfte och betydelse», utgår, därest den godkännes, ingen granskningsavgift.

b) För *uppenbarligen inspelad* film utgår granskningsavgift med fyra gånger beloppet av den under a) angivna avgiften.

Smalfilm.

För granskning av all slags smalfilm beräknas granskningsavgiften som om filmens längd vore $2\frac{1}{2}$ gånger den verkliga längden. (För den vanligast förekommande typen av smalfilm, som har en bredd av 16 millimeter, gäller nämligen, att 1 meter motsvarar 2,5 meter i normalfilm.)

I skrivelse den 5 juli 1947, nr 329 (p. 13), anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte företaga en omprövning av gällande statliga taxor. Med anledning därav uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 17 oktober 1947 åt *statens sakrevision* att verkställa utredning och avge förslag i ämnet.

Efter att ha granskat den för biografbyråns verksamhetsområde tillämpade taxan överlämnade sakrevisionen med skrivelse den 31 maj 1948 till Kungl. Maj:t en promemoria med principuttalanden rörande taxesättningen vid statens biografbyrå.

De förslag som 1949 års *filmkommitté* framlägger rörande granskningsavgifterna grundar sig i allt väsentligt på sakrevisionens uttalanden och rekommendationer. De smärre jämkningar som har vidtagits framgår av efterföljande s a m m a n f a t t n i n g a v k o m m i t t é f ö r s l a g e t i ämnet.

1. Avgifterna bör avvägas så att inkomsterna av granskningen — i överensstämmelse med vad som avsågs vid biografbyråns inrättande 1911 — endast ger täckning för byråns omkostnader och en viss skälig säkerhetsmarginal därutöver.
2. Uppkommande överskott bör årligen fonderas för att stå till förfogande för olika kulturella filmändamål.
3. En differentiering av taxan bör ske på grundval av en uppdelning av filmerna i nyttofilm, annonsfilm och övrig film. Granskningen av nyttofilm ersättes efter en billigare taxa än film hänförlig till någon av de båda andra kategorierna.

I förhållande till sakrevisionens utredning på denna punkt innebär kommittéförslaget den avvikelser, att annonsfilm upptagits som särskild grupp samt att från gruppen nyttofilm generellt undantages filmer över 1 500 meters längd; i sakrevisionens förslag förordades 1 000 meter såsom gräns. Denna ändring har av kommittén vidtagits för att lämpliga barnfilmer av en längd mellan 1 000 och 1 500 meter skall kunna gå efter den lägre avgiften. Till nyttofilm skulle alltså hänföras film under 1 500 meters längd av beskaffenhet, att den av filmcensuren anses vara av huvudsakligen undervisande, upplysande eller allmännyttig karaktär. Till denna kategori bör, enligt kommitténs förslag till författningstext på denna punkt, hänföras »efter verkligheten upptagna filmer, som skildra nyligen inträffade händelser (journalfilmer) samt filmer som huvudsakligen skildra naturscenerier och arbetsliv (dokumentär- och reportagefilmer) samt konstnärligt högtstående kortfilmer».

4. Avgifterna bör liksom nu uttagas efter en metrisk taxa. Nuvarande regler — ett grundbelopp för de första 100 meterna och ett tillägg för varje påbörjat 50-tal meter — bör dock, med särskild tanke på de i stort antal förekommande korta annonsfilmerna, ändras därhän, att 100-metersgränsen slopas och avgiften generellt utgår för varje påbörjat 50-tal meter film.

5. Provfilmerna (d. v. s. det första granskade exemplaret av en film) bör påföras högre avgift än de kopior av samma film som granskas i överensstämmelse med resultatet av provfilmgranskningen.

6. Om de föreslagna taxepinciperna godtages, bör nu gällande bestämmelse om avgiftsbefrielse för »efter verkligheten upptagen film» som av biografbyråns anses ha »närmast undervisande syfte och betydelse» icke bibehållas.

7. Nuvarande rabattbestämmelser bör utgå.

8. Som ett alternativ till de av sakrevisionen framräknade taxebeloppen (angivna i prop. å s. 46) föreslår kommittén på grundval av biografbyråns filmgranskningsstatistik för 1949 följande taxebelopp:

Nöjesfilm och annonsfilm

Provfilm	3:—	kronor	för	varje	påbörjat	50-tal	meter	film
Kopior	0:75	»	»	»	»	»	»	»

Nyttofilm

Provfilm	0:75	»	»	»	»	»	»	»
Kopior	0:15	»	»	»	»	»	»	»

Departementschefen har beträffande avgifterna för filmgranskningen anfört följande.

Vid biografbyråns inrättande 1911 förutsattes, att den skulle vara en självfinansierande institution, vars utgifter skulle täckas genom intäkter i form av taxe- och stämpelavgifter. Något senare uttalande, som tyder på att denna ursprungliga avsikt skulle ha frångåtts, föreligger inte.

Emellertid har biografbyråns alltsedan 1915 redovisat överskott. För budgetåret 1952/53 uppgick detta till i avrundat tal 140 000 kronor, varav 19 100 kronor utgjorde stämpelavgifter. Ehuru under senare år en tendens till minskning av de årliga överskotten varit skönjbar, synes man likväl vara berättigad att såsom ett allmänt omdöme uttala, att biografbyråns verksamhet lämnar så stort överskott, att detsamma kan betecknas såsom en form av beskattning.

Såsom ett led i den av 1947 års riksdag begärda allmänna omprövningen av taxesättningen vid olika statsmyndigheter och institutioner gjorde statens sakrevision en undersökning av biografbyråtaxan. Resultatet därav redovisades i en av sakrevisionen i maj 1948 avgiven utredningspromemoria till Kungl. Maj:t. Det framgår av den redogörelse för sakrevisionens uttalanden och förslag som nyss lämnats, att sakrevisionen anser, att nämnda taxa bör bringas i bättre överensstämmelse med de krav och synpunkter som numera bör anläggas på dess konstruktion och verkningar. Av sakrevisionen har visats, att en ekonomiskt sett icke obetydlig taxenedsättning kan göras, därest såsom mål endast uppställes full täckning av biografbyråns omkostnader med betryggande marginal.

Sakrevisionens utredning har därefter varit föremål för övervägande av 1949 års filmkommitté, som i sitt förslag till taxerevision i alla väsentliga punkter anknyter till sakrevisionens synpunkter och rekommendationer.

För egen del utgår jag från att fiskaliska synpunkter inte skall få spela in vid avvägningen av taxan utan att dylika intressen — i enlighet med tillämpad praxis — endast skall tillgodose genom stämpelbeläggning av censurkorten. Till frågan om en eventuell ny avvägning av stämpelavgiften torde bli anledning återkomma i samband med prövningen av de för-

slag, vartill den pågående utredningen angående översyn av lösen- och stämpelförordningen må ge anledning.

Riktpunkten vid bestämmande av taxesatserna bör därför vara, att inkomsterna av biografbyråns verksamhet skall täcka de av verksamheten föranledda utgifterna av olika slag och dessutom ge en betryggande säkerhetsmarginal, så att vid behov oförutsedda inkomstminskningar eller utgiftsstegringar skall kunna mötas. Mina synpunkter i denna del sammanfaller med dem som anförts av kommittén.

Med kommittén är jag vidare ense om att grunderna för avgiftsbeläggningen bör omarbetas så, att de smidigare anpassas till den olikartade beskaffenheten av det filmmaterial som underställes biografbyrån för granskning.

För bibehållandet av en avgiftsbeläggning avpassad efter filmernas metriska längd synes mig sakrevisionen ha förebragt övertygande skäl. Att även något slag av taxedifferentiering bibehålles synes mig riktigt. Ett skäl härför är, att vissa filmer normalt försäkras mindre granskningsarbete än andra (exempelvis naturbilder och journalfilm). Ett annat skäl som talar i samma riktning är, att filmernas allmänna karaktär av huvudsakligen underhållning respektive nyttoberoning låter en gränsdragning i taxehänseende framstå som tämligen naturlig. Möjligt är att överväganden om en distinktion mellan nyttofilm och nöjesfilm ligger bakom den i gällande taxa gjorda åtskillnaden mellan å ena sidan »efter verkligheten upptagna filmer» samt å den andra »uppenbarligen inspelade filmer». Lämpligheten av denna distinktion efter inspelningstekniska grunder synes numera mer än tveksam, då den i åtskilliga fall leder till en avgiftsnedsättning eller en avgiftshöjning, som med hänsyn till vederbörande filmers karaktär eller syfte förefaller föga sakligt grundad. Det är sålunda knappast rimligt, att en tecknad kortfilm — nu i taxehänseende jämställd med »efter verkligheten upptagna filmer» — skall beläggas med lägre avgift än en »uppenbarligen inspelad» eller att en upplysningsfilm skall taxeras fyra gånger dyrare om den använder skådespelare än om den är helt »efter verkligheten upptagen».

Frågan blir då, efter vilken grund en ny differentiering bör göras. Två förslag föreligger härutinnan. Det ena är kommitténs från sakrevisionens utredning upptagna förslag om en indelning i dels nyttofilm, dels nöjesfilm och annonsfilm. Till nyttofilm skulle därvid räknas sådan film under 1 500 meters längd som kan anses vara av huvudsakligen »undervisande, upplysande eller allmännyttig karaktär»; vilka typer av film som skulle böra hänföras till denna kategori exemplifieras närmare av kommittén. Det andra förslaget har framförts av riksräkenskapsverket, som ifrågasätter, om inte en differentiering kan göras på det sättet, att till en grupp — i lägre taxa — hänförs sådan film som nu av statens biografbyrå i enlighet med 14 § nöjesskatteförordningen förklarar fylla de där angivna förutsättningarna för nöjesskattebefrielse, d. v. s. vara ägnad att tjäna vetenskapligt ändamål eller upplysnings-, undervisnings- eller uppfostringssyfte; till denna taxegrupp skulle även journalfilm hänföras.

Riksräkenskapsverkets förslag innebär onekligen en fördel såtillvida, att differentieringen av filmerna i taxehänseende skulle bli samordnad med deras differentiering i nöjesskattehänseende. Ur andra synpunkter synes mig emellertid detta förslag vara en mindre lycklig lösning. Biografbyråns tillämpning av det omnämnda stadgandet i 14 § nöjesskatteförordningen

är — och så torde också ha varit avsett — tämligen restriktiv, enär biografbyråns förhandsbesked i fråga om nöjesskatt kan få avsevärda ekonomiska konsekvenser och det dessutom gäller att avgöra, huruvida vederbörande film fyller det i praxis uppställda kravet att inte blott vara ägnad att tjäna något av de i stadgandet angivna syftena utan även vara av allmänt värde för samhället. Det har också förutsatts, att biografbyrån i mån av behov skall kunna anlita utomstående expertis för bedömningen (prop. 1952: 178, s. 15). I följd härav är denna prövning normalt förenad med ingående överväganden. Enligt de upplysningar jag erhållit från biografbyrån har under tiden från och med 1 juli 1952 — då 14 § nöjesskatteförordningen fick sin nuvarande lydelse — till och med januari i år endast 74 filmer (därav 50 st. endast i smalfilm) efter lagakraftvunnet förhandsbesked från biografbyrån vunnit befrielse från nöjesskatt. Om man mot denna snävt begränsade grupp filmer av utpräglat pedagogisk och allmännyttig karaktär — inklusive, enligt riksräkenskapsverkets förslag, omkring 300 journalfilmkopior i månaden under biografsåsongen — skulle ställa övriga filmer, d. v. s. den överväldigande majoriteten, i en ur taxehänseende sämre ställning, synes mig tämligen säkert, att ett flertal »från verkligheten upptagna» dokumentär-, industri- och reportagefilmer av icke utpräglad nyttokaraktär skulle komma i ett betydligt sämre avgiftsläge än nu och utan rimlig motivering avgiftsbeläggas på samma sätt som de ur ekonomisk synpunkt fullkomligt inkommensurabla spelfilmerna. Detta kan varken vara rättvist eller rationellt, om man tar i betraktande att ifrågasvarande filmer för censuren medför betydligt mindre arbete än spelfilmerna. Tveksamt synes mig för övrigt vara, om journalfilmerna generellt sett har ett sådant påtagligt nyttovärde, att deras föreslagna sidoställande med den nöjesskattebefriade kvalificerade nyttofilmgruppen är berättigad. Av det sagda följer, att jag icke kan förorda den av riksräkenskapsverket föreslagna differentieringsnormen.

Sakrevisionen har för sin del förordat, att differentieringen i avgiftshänseende göres beroende av filmernas huvudsakliga karaktär av nyttofilm eller nöjesfilm. Vad som företrädesvis kan invändas mot en sådan indelning är, att det i särskilda fall kan vara förenat med svårigheter att avgöra, om en film är av det ena eller andra slaget, särskilt i fråga om vissa längre filmer av etnografisk, personhistorisk, kulturhistorisk eller liknande uppläggning. Kommitténs förslag att radikalt undanröja sådana svårigheter genom att låta den för nyttofilm bestämda lägre taxan gälla endast filmer understigande en längd av 1 500 breddfilmeter kan synas i princip något diskutabel. Jag medger emellertid, att man kan utgå från att filmer över denna längd — med hänsyn till de stora ekonomiska investeringar som ligger bakom deras produktion — praktiskt taget undantagslöst torde framställas och förevisas i kommersiellt syfte. Underhållningsmomentet lär därför praktiskt taget alltid vara dominerande i dem. En annan omständighet som talar för att filmer utöver denna längd påläggas den högre granskningsavgiften är även tidsfaktorn, granskningstidens längd. Med hänsyn härtill och då de i denna sak närmast intresserade parterna — statens biografbyrå och filmfackets organisationer på produktions-, distributions- och biografägaresidan — ej gjort några invändningar, saknar jag anledning att motsätta mig ett genomförande av den ifrågasvarande gränsdragningen vid 1 500 meter.

Kommitténs förslag till utformning av taxeparagrafen bör enligt min

mening omarbetas. Den av kommittén gjorda uppräknningen av filmtyper, som bör hänföras under kommitténs bestämning »filmer under 1 500 meters längd som . . . anses vara av huvudsakligen undervisande, upplysande eller allmännyttig karaktär», synes i och för sig ej fullt adekvat i förhållande till angivna begrepp. Särskilt gäller detta uttrycket »konstnärligt högtstående kortfilmer». Att censuren skulle behöva ge sig in på en dylik kvalitetsbedömning, anser jag inte förenligt med dess allmänna uppgift. Jag föreställer mig, att man skulle kunna sammanföra samtliga de här avsedda filmkategorierna i en enhetlig bestämning, förslagsvis av den innebörden att till den lägsta avgiftsgruppen skall hänföras sådana filmer av en längd icke överstigande 1 500 meter i bredfilm och en däremot svarande längd i smalfilm, vilka statens biografbyrå anser vara helt eller till väsentlig del upptagna från verkligheten (dokumentärfilmer) och där det informerande, pedagogiska eller nyhetsbetonade draget är mera framträdande än underhållnings- eller reklamsynpunkterna. Jag avser här exempelvis sådana filmtyper som informations- och upplysningsfilm, reportage- och journalfilm. — De filmer som ej kan inordnas under denna bestämning skulle då falla in under den högre taxegruppen, där spelfilmerna kan förmodas bli det dominerande inslaget.

Vad angår de s. k. annonsfilmerna om i allmänhet 33 meters längd, synes kommittén ha utgått från att denna filmkategori regelmässigt skall föras in under den högre taxan. För egen del håller jag också för sannolikt, att den alldeles övervägande delen av den stora mängden annonsfilmer inte uppfyller villkoren för att gå in under den lägre taxan; vid den preliminära framräkning av taxebeloppen, som jag i det följande kommer att redovisa, har jag ansett mig kunna utgå från en sådan förutsättning. Uteslutet är givetvis icke, att dessa filmer i speciella fall kan betraktas vara till sin art och syftning jämförbara med de förenämnda dokumentärfilmerna. Emellertid måste man här räkna med tämligen svåra tolkningsfrågor från fall till fall, vilka skulle föranleda besvär och tidsspillan vid granskningen. Vid sådant förhållande och då den ekonomiska differensen i avgiftsbeläggningsknappast torde äga någon praktisk betydelse för annonsfilmbeställarna har jag ansett mig böra biträda kommitténs linje att generellt avgiftsbelägga annonsfilmerna enligt den högsta taxesatsen. För att markera detta finns skäl för att i taxan upptaga annonsfilmerna såsom en särskild grupp. Därunder bör även falla de s. k. trailers, d. v. s. korta spelfilmavsnitt som i reklamsyfte visas på biograferna omedelbart före det ordinarie programmet. Att även längre mera typiska reklamfilmer föres under den högre taxan synes mig tämligen naturligt.

De av kommittén i övrigt förordade principerna för taxan anser jag böra godtagas. Avgiftsrabatter och hel befrielse från granskningsavgift torde kunna borttagas.

Vad slutligen angår själva taxesättningen är det klart, såsom från olika myndigheters sida framhållits, att kommittén vid framräknandet av de olika taxesatserna utgått från en för låg kostnad för biografbyråns verksamhet. Sedan betänkandet avgavs i juni 1951 har anslagen till avlöningar och omkostnader för biografbyråns ytterligare ökat. Inklusivt de kostnadsstegringar som föranledes vid bifall till vad som av mig förordats i fråga om inrättandet av ett granskningsråd, utvidgning av personalorganisationen vid biografbyrå, höjning av arvoden till extra granskningsmannen och suppleanter — skulle numera ett belopp av i runt tal 195 000 kronor

i första hand behöva täckas genom granskningsavgifter. Härutöver krävs, såsom förut nämnts, en rimlig säkerhetsmarginal. Försiktigheten synes mig bjuda, att denna ej beräknas lägre än motsvarande 20 procent av omkostnadssumman. Som riktpunkt för beräkningen av en reviderad taxa skulle man då få ett belopp av i avrundat tal 234 000 kronor. I fråga om den viktiga faktor för taxebereknningen som omfattningen av det granskade filmmaterialet utgör har sakrevisionen och kommittén utgått från en sammanlagd meterlängd granskad film av i avrundat tal 6 750 000 respektive 6 900 000, vilka siffror bygger på granskningsstatistiken för 1944 respektive 1949. Med hänsyn till granskningsfrekvensens årsvariationer synes mig emellertid riktigtast att grunda beräkningarna på medeltalssiffran för de femton sistförflutna budgetåren, 6 500 000 meter, utslagen på de här avsedda filmgrupperna.

Från dessa förutsättningar och med tillämpning av samma relationstal 4: 1 mellan taxegrupperna som i nuvarande taxa har en inom departementet verkställd preliminär beräkning, grundad på uppgifter från biografbyrån, givit till resultat, att för »nyttofilmer» avgiften för provfilmen skulle behöva sättas till 1 krona 10 öre per 50 meter film och för kopior till 40 öre per 50 meter film samt att beträffande övriga filmer taxebeloppen skulle bli 4 kronor 40 öre per 50 meter film respektive 1 krona 50 öre per 50 meter film.

Till belysande av hur en dylik taxesättning skulle verka jämfört med den gällande torde följande exempel få anföras.

	Granskningskostnad	
	Nu kronor	Framdeles kronor
En <i>spelfilm</i> (långfilm) om 2 500 meters längd (provfilm och 20 kopior)	2 100:—	1 720:—
En ren <i>dokumentärfilm</i> om 400 meters längd (provfilm och 10 kopior)	44:—	40:80
En <i>annonsfilm</i> (i huvudsak ateljéinspelad) om 33 meters längd (provfilm och 100 kopior)	404:—	154:40

Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att, efter den ytterligare beredning av ärendet som kan bli erforderlig, i huvudsaklig överensstämmelse med nu angivna grunder utfärda ny granskningstaxa ävensom att vidtaga de i avslutning härtill erforderliga författningsändringarna. I sådant avseende synes mig lämpligt att överföra bestämmelserna om taxegrunderna från biografförordningen till instruktionen för statens biografbyrå eller till en särskild författning.

I förevarande sammanhang har kommittén framställt förslag om att de överskott som må uppkomma av biografbyråns verksamhet skall fonderas för att stå till förfogande för olika kulturella filmändamål. För egen del är jag icke nu beredd att taga ställning till denna fråga, som synes mig böra göras till föremål för övervägande i annat sammanhang.

De av departementschefen förordade ändrade grunderna för filmgranskningsverksamhetens utövande avses skola vinna tillämpning från och med den 1 juli 1954. Departementschefen har framhållit, att riksdagen bör beredas tillfälle att yttra sig däröver och därutinnan anfört följande.

I anslutning härtill må nämnas, att innan 1911 års biograförordning utfärdades riksdagens yttrande inhämtades över ett inom vederbörande departement upprättat förslag till dylik förordning. I samband med beredningen av nu förevarande ärende har inom ecklesiastikdepartementet uppgjorts ett förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av förordningen den 22 juni 1911 (nr 71) angående biograföreställningar. Detta förslag torde få såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll. I detta sammanhang vill jag tillägga, att den förordade anordningen med två åldersgränser i fråga om barntillättna filmer kan tänkas komma att i ett antal fall medföra framställningar från filmbolagens sida om omprövning av filmer, däribland sådana som hittills barnförbjudits med tanke på att de kan verka skrämmande för barn i de lägre åldersgrupperna. Frågan i vad mån övergångsbestämmelser i följd härav kan bli erforderliga har jag emellertid funnit mig icke nu kunna taga ställning till. Denna fråga synes böra bli föremål för ytterligare utredning. Det torde därefter få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga övergångsbestämmelser i anslutning till den tillämnade författningsändringen.

Rörande innehållet i förenämnda förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av biograförordningen får utskottet hänvisa till propositionen (s. 59—64).

Anslagsberäkningar.

Statens biografbyrå: Avlöningar. Kungl. Maj:t har (prop. s. 55—56 och 57) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55, dels ock till Statens biografbyrå: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 150 100 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 27 600 kronor. Be-
träffande beräkningen av anslaget har *departementschefen* anfört följande.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som för innevarande budgetår är uppförd med 34 500 kronor, bör vid bifall till förslaget om anställande av ytterligare en filmcensorn höjas med 16 008 kronor. De av mig i det föregående förordade höjningarna av de till extra filmcensorn och suppleanter för filmcensornerna utgående arvoden föranleder därjämte en merbelastning av arvodesposten med i avrundat tal 700 kronor. Jag vill vidare erinra om förslaget att inrätta ett granskningsråd. Genomförandet därav medför bland annat utgifter i form av sammanträdesarvoden till rådets ledamöter och suppleanter samt ersättning till rådets sekreterare. Dessa kostnader, som torde belasta här avsedda anslagspost uppskattar jag till omkring 8 000 kronor. Anslagsposten bör i enlighet härmed för nästa budgetår uppföras med $(34\,500 + 16\,008 + 700 + 8\,000 =) 59\,208$ kronor eller i avrundat tal 59 200 kronor. Posten, som i gällande avlöningsstat är upptagen till bestämt belopp, torde i fortsättningen böra betecknas som *förslagsvis*.

Ordinarieposten bör på grund av löneklassuppflyttning av en befattningshavare höjas med 600 kronor till 59 100 kronor. Icke-ordinarieposten torde upptagas till oförändrat belopp, 500 kronor. Posten till rörligt tilllägg, vilken för närvarande synes vara för lågt beräknad, torde för justering härav och på grund av nämnda löneklassuppflyttning böra ökas med 2 300 kronor till 31 300 kronor.

Anslaget bör sålunda upptagas till $(59\ 200 + 59\ 100 + 500 + 31\ 300 =)$ 150 100 kronor.

Statens biografbyrå: Omkostnader. Kungl. Maj:t har (prop. s. 56 och 58) föreslagit riksdagen att till Statens biografbyrå: Omkostnader för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 8 000 kronor, varav 2 600 kronor till nyanskaffning av kontorsmöbler, 400 kronor till anskaffning av en filmomspolningsapparat och 5 000 kronor till resekostnadsersättning och traktamente åt ledamöterna och suppleanterna i granskningsrådet.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet att filmcensuren bör bibehållas.

Avsikten med det förslag till ändrade grunder för filmcensuren utövande som Kungl. Maj:t nu framlagt på grundval av 1949 års filmkommittés för några år sedan avgivna betänkande i ämnet är att åstadkomma viss av erfarenheterna betingad modernisering och rationalisering av de nuvarande normerna för filmgranskningen, vilka varit i stort sett orubbade från biografafförordningens utfärdande år 1911. Sålunda har bland annat föreslagits en omarbetning i förtydligande syfte av de bestämmelser som reglerar förutsättningarna för filmcensuren ingripanden av mentalhygieniska och sociala skäl. Vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet har jämväl funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om viss utvidgning av den av militära säkerhetsskäl motiverade censurbestämmelsen samt om bibehållande av den av utrikespolitiska hänsyn föranledda förbudsnormen i nuvarande avfattning. Utskottet tillstyrker vidare förslaget om upphävande av biografbyråns befogenhet att föreskriva om visning av viss film för uteslutande manlig eller kvinnlig publik eller endast i samband med föredrag.

Det mest genomgripande ändringsförslaget, såvitt gäller censurbestämmelserna, avser frågan om censuren befogenheter vid bedömningen av vad som skall hänföras till barntillåten film. För närvarande gäller att filmer,

som av biografbyrån anses vara ägnade att »skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa» ej får förevisas för barn, som icke fyllt 15 år. Denna åldersgräns — som av 1949 års filmkommitté föreslogs höjd till 16 år — vill Kungl. Maj:t bibehålla men vid sidan därav förordas, i enlighet med samma kommittés förslag, införandet av en lägre gräns vid 11 år. Syftet med denna anordning med två åldersgränser anges vara att ge de något äldre barnen tillfälle att se filmer — främst äventyrsfilm — som skulle vara mindre lämpliga för de yngsta. I princip har detta förslag vunnit instämmande i motionen II: 592, vari dock framställts yrkande om att de båda gränsdragningarna skall göras vid 12 respektive 16 år.

Beträffande den nuvarande ordningen, enligt vilken alla barn under 15 år betraktas som en enhetlig biografpublik, kan konstateras, att denna ordning måste verka osmidigt. Allmänna iakttagelser och barnpsykologiska erfarenheter ger vid handen, att åtskilliga av de filmer som nu godkännes som barntillåtna kan verka tröttande eller skrämmande på barn i de yngsta åldersgrupperna medan större barn kan se samma filmer med stort utbyte eller utan att ta någon skada därav. Då det icke ankommer på censuren att uttala sig om en films positiva lämplighet för barn, kan enbart den omständigheten, att en film betecknats som »barntillåten» icke vara till vägledning varken för barnen själva eller för deras föräldrar eller målsmän i valet av passande filmprogram. Med införandet av alternativa åldersgränser kan vinnas att småbarnen beredes ett bättre skydd mot skrämmande filminslag, att ett större antal filmer kan godkännas för de större barnen samt att föräldrarna får bättre upplysning om de barntillåtna filmernas lämplighet för olika åldrar. Å andra sidan torde vissa olägenheter vara förenade med en sådan anordning, bland annat vissa praktiska svårigheter att kunna kontrollera åldersgränsernas efterlevnad. Det ligger i sakens natur, att införandet av ytterligare en gräns måste för biografpersonalen medföra en ökning av det besvär som redan nu åsamkas den vid utgallringen av barn från barnförbjudna biografföreställningar. Såvitt utskottet kan finna, torde dock detta merbesvär vara av överkomlig natur, särskilt om den ifrågasatta nedre åldersgränsen sättes vid en relativt låg ålder. En fullständigt effektiv kontroll av barnens ålder kan självfallet icke åstadkommas, såframt man icke — vilket utskottet i likhet med departementschefen vill avböja — inför krav på att barnen skall styrka sin ålder genom någon form av ålderslegitimation.

Det har även gjorts gällande, att den inhemska produktionen av barnfilm, särskilt sådan för de minsta barnen, skulle minska genom införandet av en kategoriklyvning av barnpubliken på biograferna, enär gruppindelningen skulle öka producentriskerna vid investering i barnfilm. Utskottet får i anledning därav framhålla, att den svenska produktionen av barnfilm är av synnerligen ringa omfattning — genomsnittligt sett har under de

senaste femton åren inspelats högst en eller två filmer om året — vilket i första hand torde bero på att framställning av barnfilm är ekonomiskt vanskliga företag. Enligt vad som framgår av det av 1949 års filmkommitté avgivna betänkandet om barn och film (SOU 1952: 51) har de filmer som producerats med särskild tanke på de yngsta barngrupperna undantagslöst gått med förlust, medan barnfilmer som vänt sig till både barn och vuxna gett bättre resultat. Under sådana förhållanden torde införandet av en ytterligare åldersgräns sakna praktisk betydelse för barnfilmproduktionens del. Angelägenheten av att genom positiva åtgärder från samhällets sida främja tillkomsten av god barnfilm har framhållits av 1949 års filmkommitté i dess nyssnämnda betänkande; de därutinnan avgivna förslagen är emellertid ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Det har vidare uttryckts farhågor för att en differentiering av barnpubliken skulle komma att medföra ekonomiska olägenheter för biografägare i mindre orter på landsbygden, enär publikunderlaget vid visning av barn-tillåten film skulle komma att krympa; till följd därav skulle åtminstone de yngre barnen bli praktiskt taget utestängda från möjligheten till biografbesök. Dessa farhågor finner utskottet överdrivna, bland annat därför att det även i fortsättningen torde komma att finnas ett icke ringa antal filmer som lämpar sig för generell barnvisning och som även kan locka en vuxen publik. Anledning finns också att antaga, att de filmer, som enligt den tilltänkta nya ordningen komme att godkännas endast för äldre barn, skulle komma att verka tilldragande även på vuxna biografbesökare.

På grund av dessa överväganden har utskottet bibragts den uppfattningen, att fördelarna med förslaget om alternativa åldersgränser avgjort överväger de därmed förbundna olägenheterna. I samband med sin prövning av den härefter uppkommande frågan, hur åldersgränserna skall sättas, har utskottet haft att ta ställning till det yrkande därutinnan som framförts i motionen II: 592. Med anledning av de däri gjorda uttalandena om bestämmelserna och utvecklingstendenserna på området i övriga nordiska länder vill utskottet vitsorda riktigheten av uppgiften, att såväl Danmark som Norge för närvarande endast har en åldersgräns, nämligen vid 16 år. Denna ålder gäller även i Finland som gräns mellan barnförbjuden och barn-tillåten film, dock med rätt för censurmyndigheten att i särskilda fall bestämma även annan ålder som förutsättning för en films visning. Efter mönster av den i Finland gällande bestämmelsen har i ett danskt kommittébetänkande föreslagits, att den danska censuren i individuella fall skulle kunna bestämma en lägre åldersgräns än 16 år såsom förutsättning för en films visning för barn. Utskottet har vidare inhämtat, att för det norska stortinget inom den närmaste tiden kommer att framläggas proposition om sådan ändring i de norska censurbestämmelserna, att den nuvarande gränsen vid 16 år kompletteras med såväl en vid 12 år som en vid 7 år, varjämte föreslås att barn som icke uppnått sistnämnda ålder ej ens i målsmans sällskap skall äga tillträde till biografforeställningar.

Utskottet ansluter sig till de i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag förordade gränsdragningarna vid 11 respektive 15 år. Beträffande det i motionen II: 592 väckta yrkandet om att gränserna i stället bör gå vid 12 respektive 16 år vill utskottet framhålla, att enligt utskottets mening motionären väsentligt torde ha överdimensionerat den betydelse som överensstämmande åldersbestämmelser i de nordiska länderna skulle äga för främjandet av ett nordiskt samarbete på barnfilmområdet. Utskottet har därför ej heller på denna punkt funnit anledning att frångå Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså bifall till ifrågavarande motion.

Departementschefen har avvisat tanken på ett totalförbud för barn i förskoleåldern att bevista biograf föreställningar liksom han ej ansett sig kunna biträda ett inom 1949 års filmkommitté reservationsvis framfört förslag om att barn under 7 år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biograf föreställningar. I motionen II: 593 har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förnyad prövning av frågan om förskolebarnens biografbesök med sikte på ett stadgande av sistnämnda innebörd.

Utskottet vill icke bestrida, att vissa skäl för ett sådant stadgande kan anföras. Flertalet barnpsykologer torde sålunda vara ense om att barn i förskoleåldern knappast har något utbyte av film men lätt kan ta skada av enskilda skrämmande filminslag. Utskottet anser det därför vara till gagn för barnen i angivna åldersgrupp, att deras biografbesök uppskjutes. Det torde emellertid enligt utskottets mening icke böra vara samhällets uppgift att här ingripa genom reglerande föreskrifter, utan det synes böra vara de enskilda hemmens sak att avgöra, huruvida ett barn nått en sådan mognad att det utan men kan tillåtas att besöka en biograf föreställning. Önskvärt är likväl, att föräldraopinionen genom lämpliga former av upplysning påverkas till ökad ansvarskänsla på detta viktiga område av barnens fritidssysselsättningar. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den upplysningsverksamhet i fråga om barn och film, som bedrivs av den sedan 1948 verksamma barnfilmkommittén, vilken är sammansatt av representanter för kvinnoorganisationer samt lärar- och målsmannasammanslutningar. Kommitténs arbetsorgan — barnfilmjuryn — väljer bland de barntillåtna filmerna ut sådana som kan godkännas som lämpliga och anger tillika för vilka åldrar de olika filmerna passar. En tryckt lista över godkända filmer publiceras minst två gånger om året; denna lista sändes till skolstyrelser, biografägare och filmbolag samt spredes även inom föreningar och bland enskilda. I tidningarna publiceras varje veckoslut en filmruta, som anger vilka av söndagens matinéprogram som juryn kunnat godkänna och för vilka åldrar juryn anser dem lämpliga. Lokala barnfilmkommittéer har bildats på många platser i landet och en fritidsverksamhet för barn i form av barnfilmklubbar håller på att växa fram. På grund av vad sålunda anförts finner utskottet ett stadgande av

den i motionen II: 593 angivna innebörden icke vara påkallat, varför utskottet avstyrker bifall till motionen.

Vad i propositionen anförts och föreslagits i fråga om inrättande av ett granskningsråd ävensom om förstärkning av personalorganisationen vid biografbyrån och höjning av vissa censorsarvoden har icke givit utskottet anledning till erinran. Likaså har utskottet funnit sig kunna godtaga de föreslagna grunderna för en revision av filmgranskningstaxan. Mot utformningen av det föreliggande departementsförslaget om ändring i vissa delar av biografafförordningen har utskottet icke funnit något att invända.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande avlönings- och omkostnadsanslagen till biografbyrån samt till de i propositionen i övrigt framställda förslag, vilka icke särskilt berörts i utskottets förevarande yttrande.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 592 och II: 593,

I. godkänna de i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 12 februari 1954 förordade ändrade grunderna för filmgranskningsverksamhetens utövande, att tillämpas från och med den 1 juli 1954;

II. godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	59 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	59 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	31 300
Summa kronor	150 100

III. till *Statens biografbyrå*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 100 kronor;

IV. till *Statens biografbyrå*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

Stockholm den 7 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, Alfred Nilsson, Näsström, Birger Andersson, Ragnar Persson, Edvin Thun, Sunne, Elfving, Arrhén och Nils Theodor Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Åkerström, Hoppe, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Widén, Jansson i Kalix, Kyling, Birke, Blidfors, fröken Vinge, fröken Olsson och herr Svensson i Stenkyrka.

Reservationer

1) av herrar *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Näsgård, Näsström, Birger Andersson, Elfving, Nils Theodor Larsson, Johansson* i Mysinge, *Birke* och *Svensson* i Stenkyrka, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande från och med det stycke på s. 28, som börjar med orden »Beträffande den», till och med det stycke, som på s. 31 slutar med orden »förevarande yttrande», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet vill beträffande denna del av förslaget inledningsvis erinra om att ungdomsvårdskommittén i sitt år 1945 framlagda betänkande om ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22, s. 283) behandlat förevarande fråga och därvid ej funnit tillrädligt att föreslå införandet av två grupper barntillåten film. Ungdomsvårdskommittén ansåg det visserligen i och för sig önskvärt, att den film som visas för barn och ungdom anpassas efter de ungas olika utvecklingsstadier. Samtidigt framhölls emellertid, att gränsfall måste komma att föreligga hur än gruppindelningen gjordes och att det inte vore säkert, att något väsentligt vore att vinna på införandet av ytterligare en åldersgräns. Säkert vore däremot, enligt ungdomsvårdskommitténs uppfattning, att en sådan gräns skulle medföra påtagliga svårigheter, bland annat för den enskilda familjen, filmproducenterna och biografindustrin.

Såsom framgår av den i förevarande proposition lämnade redogörelsen har motsvarande betänkligheter kommit till uttryck i vissa av remissytt-randena över 1949 års filmkommittés förslag. För egen del har utskottet icke kunnat undgå att ta intryck av den stora tveksamhet mot en kategori-klyvning av de barntillåtna filmerna som kommit till uttryck såväl under nämnda remissbehandling, som i pressdebatten efter propositionens av-lämnande. Angelägenheten att söka i möjligaste mån skydda barn och ungdom mot film, som för dem kan medföra psykisk skada, har gjort det nödvändigt att bestämma en gräns vid 15 år, under vilken ålder tillträde

till vissa filmer är förbjudet. Mot bibehållandet av denna gräns har utskottet icke något att invända. Ostridigt är dock, att denna gräns i praktiken blivit mycket flytande på grund av svårigheten för biografpersonalen att bedöma barnens ålder och utöva en tillnärmelsevis effektiv kontroll av förbudets efterlevnad. Att ett införande av jämväl en lägre åldersgräns skulle komma att fresta de barn, som tidigare fått se all slags barntillåten film, till överträdelse av det nya förbudet får anses vara obestridligt. Samtidigt skulle biografpersonalens kontrollbesvär ytterligare öka. Föreskrifter, vilka med all sannolikhet kommer att leda till överträdelse, finner utskottet icke tillräckliga. Mot den föreslagna kategoriklyvningen av barnen kan vidare anföras, att den kan medföra ekonomiska olägenheter för biografägare på de mindre tätorterna ute i landet; en strikt avgränsning av barnen i olika grupper måste nämligen på dessa orter antagas komma att minska publikunderlaget vid visandet av barntillåten film. Följden kan bli, att barnen i stor utsträckning uteslutes från möjligheten att se film. En annan invändning är enligt utskottets mening, att en differentiering av barnpubliken gör det svårare för föräldrar med barn i olika åldersgrupper att tillsammans med barnen besöka en biografställning, liksom svårighet för gemensamma biografbesök även uppkommer för syskon i olika åldrar. Omotiverade synes ej heller de invändningar vara — vid kommittéförslaget remissbehandlade framförda av biografägareförbundet och småskolläraryrkesförbundet — att ett genomförande av två åldersgränser skulle komma att ytterligare minska filmproducenternas villighet att satsa på produktion av barnfilm.

På grund av det anförda har utskottet för sin del icke funnit tillräckliga skäl att biträda förslaget om införande av alternativa åldersgränser. Enligt utskottets mening bör man på upplysningens väg söka skapa förutsättningar för att föräldrarna i högre grad än nu aktivt intresserar sig för valet av barnens biografprogram. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den upplysningsverksamhet i fråga om barn och film som bedrivs av den sedan 1948 verksamma barnfilmkommittén, sammansatt av representanter för kvinnoorganisationer samt lärar- och målsmannasammanslutningar. Kommitténs arbetsorgan — barnfilmjuryn — väljer bland de barntillåtna filmerna ut sådana som kan godkännas som lämpliga och anger tillika för vilka åldrar de olika filmerna passar. En tryckt lista över godkända filmer publiceras minst två gånger om året; denna lista sändes till skolstyrelser, biografägare och filmbolag samt sprides även inom föreningar och bland enskilda. I tidningarna publiceras varje veckoslut en filmruta, som anger vilka av söndagens matinéprogram som juryn kunnat godkänna och för vilka åldrar juryn anser dem lämpliga. Lokala barnfilmkommittéer har bildats på många platser i landet och en fritidsverksamhet för barn i form av barnfilmklubbar håller på att växa fram. På grund av vad sålunda anförts finner utskottet sig icke böra biträda det i motionen

II: 592 framställda yrkandet. I konsekvens med sin här angivna ståndpunkt kan utskottet ej heller tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om att knyta ytterligare en filmcensor till biografbyrån, när denna personalförstärkning synes uteslutande motiverad av den ökade arbetsbelastning för biografbyrån, som skulle föranledas av ett genomförande av ytterligare en åldersgräns. Utskottet vill emellertid härvid erinra om att utskottet i sitt den 27 april 1954 dagtecknade utlåtande nr 8 under punkten 355, i anledning av motionsvis framställda yrkanden, har tillstyrkt, att på riksdagen för budgetåret 1954/55 upptages ett särskilt reservationsanslag till Bidrag till barnfilmkommittén. Vid avvägningen av detta anslag har utskottet utgått från uppfattningen, att bidraget i fråga bör utgå med 8 000 kronor för budgetår. En ytterligare förstärkning framdeles av ifrågakvarande anslagsmedel synes utskottet från de i det föregående anförda synpunkterna väl motiverad. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t vid sin prövning av anslagets storlek för budgetåret 1955/56 beaktar vad utskottet sålunda anført.

Departementschefen har avvisat tanken på ett totalförbud för barn i förskoleåldern att bevista biografföreställningar liksom han ej ansett sig kunna biträda ett inom 1949 års filmkommitté reservationsvis framført förslag om att barn under 7 år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biografföreställningar. I motionen II: 593 har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förnyad prövning av frågan om förskolebarnens biografbesök med sikte på ett stadgande av sistnämnda innebörd.

Utskottet vill icke bestrida, att vissa skäl för ett sådant stadgande kan anföras. Flertalet barnpsykologer torde sålunda vara ense om att barn i förskoleåldern knappast har något utbyte av film men lätt kan ta skada av enskilda skrämmande filminslag. Utskottet anser det därför vara till gagn för barnen i angivna åldersgrupp, att deras biografbesök uppskjutes. Det torde emellertid enligt utskottets mening icke böra vara samhällets uppgift att här ingripa genom reglerande föreskrifter, utan det synes böra vara de enskilda hemmens sak att avgöra, huruvida ett barn nått en sådan mognad, att det utan men kan tillåtas att besöka en biografföreställning. Även här framstår det som önskvärt, att föräldraopinionen genom lämpliga former av upplysning påverkas till ökad ansvarskänsla på detta viktiga område av barnens fritidssysselsättningar. Utskottet, som i detta sammanhang vill erinra om sin nyss lämnade redogörelse för barnfilmkommitténs verksamhet, har därför icke funnit ett stadgande av den i motionen angivna innebörden vara påkallat och föreslår förty, att motionen icke föranleder någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att ett mera allmänt införande av televisionen i vårt land kan komma att göra alla förbuds föreskrifter i fråga om barn och filmvisningar tämligen illusoriska.

Vad i propositionen anført och föreslagits i fråga om inrättande av ett

granskningsråd, om höjning av vissa censorsarvoden samt om grunderna för en revision av filmgranskningstaxan har inte givit utskottet anledning till erinran. Utformningen av departementsförslaget om ändring i vissa delar av biografförordningen har ej föranlett utskottet till erinran i vidare mån än att i paragraferna 3, 5, 6 och 7, såvitt desamma angår barntillåten film och barns tillträde till biografföreställningar, bör vidtagas de ändringar som föranledes av utskottets avståndstagande från förslaget om alternativa åldersgränser.

Vid bifall till utskottets avstyrkande av förslaget om anställandet av ytterligare en filmcensor torde det för nästa budgetår beräknade avlöningsanslaget till biografbyrån kunna begränsas till (150 100 — 16 000 =) 134 100 kronor, varjämte under enahanda förutsättning bör vidtagas den ändring i den föreslagna avlöningsstaten, som framgår av utskottets efterföljande hemställan. Mot beräkningen av omkostnadsanslaget till biografbyrån har utskottet icke något att erinra. Utskottet tillstyrker vidare bifall till de i propositionen framställda förslag, vilka icke särskilt berörts i utskottets förevarande yttrande.»

dels ock att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 592 och II: 593,

I. förklara, att riksdagen vid granskning av de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 februari 1954 förordade ändrade grunderna för filmgranskningsverksamhetens utövande, att tillämpas från och med den 1 juli 1954, icke funnit anledning till annan erinran än vad i utskottets utlåtande angivits;

II. godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	59 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	43 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	31 300

Summa kronor 134 100

III. till *Statens biografbyrå*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 134 100 kronor;

IV. till *Statens biografbyrå*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.»